

NEMŠKI GLAS O SODOBNI LJUBLJANI

J. W.

Znani naš kranjski rojak dr. *Valter Schmid*, profesor arheologije na graški univerzi, se je bil kot edini inozemski gost udeležil proslave stoletnice Muzejskega društva v Ljubljani ter se je ob tej priliki pomudil več dni decembra meseca v našem mestu. O dobljenih vtisih je poročal nato v graškem dnevniku »Tagespost« z dne 14. januarja t. l. v članku z naslovom: *Laibacher Spaziergänge. Eine aufstrebende Stadt.* (Ljubljanski izprehodi. Kvišku stremeče mesto.)

Vredno je, da ohranimo nekaj odstavkov tega prikupljivo pisanega članka kot mnenje moža, ki dobro pozna zgodovinski in kulturni razvoj naše domovine in ki mu gre upoštevanja vredna sodba o naših sodobnih pojavih kulturnega in urbanističnega značaja.

Dr. Schmid pravi: »Mikavna pokrajinska slika (s pogledi na Kamniške Alpe) spremlja popotnika povsod, ko hodi po glavnem mestu Slovenije, ki se je izza svetovne vojne silno povečalo in izpremenilo ne samo v vnanjem licu, temveč tudi v prosvetnem in duhovnem razvoju. O tem sem se živo uveril, ko sem se o priliki proslave stoletnice Muzejskega društva mudil skozi teden dni v mestu.

V starinski zbornici mestne hiše se je bila zbrala družba znamenitih učenjakov k dostojanstveni in vtiskoviti proslavi. Pomen društva najzgovorneje poočituje vsebinsko bogati slavnostni spis. Ljubljanski narodni muzej hrani zaklade, ki po svojem bogastvu prekašajo mnogo večja mesta... Najdba velikih kosov mamuta (pri Kamniku) s krasnimi okli, spodnjo čeljustjo in deli okostja je zbudila lani upravičeno pozornost. Bogate predzgodovinske zbirke, v katerih prednjačijo najdbe z Ljubljanskega barja in sloveča, z liki okrašena Vaška situla, so se pomnožile z oklepi in pokrovi z vdelanim živalskim frizom. Izredno dragoceno je zlato in srebrno okrasje iz langobardskih grobov v Kranju. In zadaj za tehnično visoko šolo se dviga nad štiri metre visoko ozidje rimske Emone s stolpi in vrati, v dolžini nad tri sto metrov. Razen narodnega muzeja predočuje mestni muzej, ki je nedavno v nekdanji Auerspergovski palači odprl svoja vrata, v izredno okusni razmestitvi v dolgi redi času primerno opremljenih soban patricijsko stanovanjsko kulturo prejšnjih stoletij.

A tudi bližnja sedanost zbuja v glavnem mestu Slovenije močno pozornost. Ob Dunajski (sed. Tyrševi) cesti se dvigajo v zadnjih letih zgrajene velestavbe, bančne palače, trgovske hiše, ki bi bile vsakemu vele mestu v okrasje. Med njimi stoluje v odlično umerjenih oblikah zgrajeni nebotičnik s svojimi 14 nadstropji; njegov stolp, oblikovan v prikupljivi, skoraj južnjaški arhitekturi, moli kot kampanile kvišku, srečno spojen z baročnimi stavbami 18. stol., ki so jih zgradili italijanski mojstri.

V celotnem modernem mestnem črtežu se povsod opaža vodstvo najpomembnejšega arhitekta, ki ga ima sedanja Slovenija, klasicistično navdahnjenega profesorja Plečnika. Njegovo trimostje pred Marijino cerkvijo je zasnovano po občutju mostov v Benetkah in Firenci; slično je imel že najstarejši most na tem mestu v srednjem veku italijanski značaj kakor Ponte vecchio v Firenci, početkom zgodnje - srednjeveškega mesta fino prilagojen je novi Čevljarski (Hradeckega) most, čigar stebrovje ima karolinške listaste kapitèle.

Poslednje arhitektovo delo je ustvaritev vhoda na pokopališče Zale. Skozi klasično in žlahtno učinkujočo stebrovito stavbo pridemo do manjših posameznih zgradb, ki bodo služile za mrliške veže, vsaka za sebe; v njih ospredju stoji stavba v obliki predzgodovinske gomile. Prof. Plečnik je vzgojil šolo odličnih arhitektov, o čemer priča na istem pokopališču (pri Sv. Križu) mavzolej za padle borce v svetovni vojni v obliki nadgrobnika Teodorika Velikega v Raveni...

Umetnostno življenje mesta se zrcali v dragocenih starejših umetninah Narodne galerije. V nje bližini so pričeli z gradnjo Moderne galerije, ki jo je omogočil milijonski dar Hribarjeve in Cankarjeve rodbine. Umetniške razstave so si doslej pomagale največ z malim, toda praktično zgrajenim paviljonom slikarja Jakopiča. Meseca decembra je bila v njem razstava neke likovne skupine (kluba Lade), ki je kakor v portretu, tako tudi v pokrajini pokazala dosti pomembnega.

Izvrsten pogled v duhovno in znanstveno stremljenje se pokazala nekatera predavanja, zlasti globoko premišljeno in fino izoblikovano predavanje profesorja A. Gspana o prvem modernem slovenskem zgodovinarju (in dramatik) Antonu Linhartu. Predavatelj je jasno orisal mestno življenje (konec 18. in v začetku 19. stol.) ter označil krog, ki se je zbiral okrog visoko izobraženega mecena barona Žige Zoisa. Tudi tega velezaslužnega moža je mojster Plečnik počastil s preprosto, po Cestijevem nagrobniku v Rimu posneto piramido, v soseščini njegove nekdanje hiše na Bregu. Kakor arhitekturna šola, tako so tudi slavistične stolice na univerzi spričo odličnih učiteljev vzgojile izvrsten naraščaj, čigar sposobnost se blagodejno uveljavlja v slovstvenih spisih. Poleg muzeja tvorita univerza, ki je prav tako v decembru slavila svojo dvajsetletnico, in nedavno ustanovljena akademija znanosti in umetnosti sredino, okoli katere se zbira duhovno življenje Slovencev, ki mu je profesor Plečnik v lepi novi zgradbi univerzitetne knjižnice pripravil dostojen dom.

S tako lapidarno poudarnimi besedami je profesor dr. Schmid označil duhovno udejstvovanje in vnanji obraz sodobne Ljubljane ter jo kot nepristranski opazovalec po pravici nazval — kvišku stremeče mesto.